

Slovenski dom

Štev. 7.

V Ljubljani, v soboto, 10. januarja 1942-XX

Leto VII

Izključno pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izjava: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.Uredništvo in sprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana.
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Il bollettino no. 586:

Nuovo magnifico successo nel porto di Alessandria

Il Quartier generale delle forze armate com-

Nell'azione svolta da mezzi d'assalto della R. Marina nel porto d'Alessandria, annunciata dal bollettino di ieri, è risultato per ulteriori e precise accertamenti che, oltre alla «Valiente» fu danneggiata anche una seconda nave da battaglia del tipo «Barham».

In Cirenaica i ripetuti concentramenti d'artiglieria contro le nostre posizioni nel settore di Sollum.

Velivoli italiani e tedeschi hanno efficacemente bombardato accampamenti e mitragliato nuclei in marcia nella regione di Agedabia. In numerosi scontri con la caccia germanica, sei apparecchi avversari sono stati distrutti. Un nostro aereo da ricognizione, attaccato nel cielo di Bengasi da una formazione di cinque «Hurricane» ne ha abbattuti due ed è rientrato erivellato di proiettili, recando a bordo l'ufficiale osservatore ucciso e tre dei componenti l'equipaggio feriti.

Nostre artiglierie contraeree hanno colpito un bombardiere nemico che è precipitato nei pressi di Sollum. Altro apparecchio del tipo «Vickers Wellington» raggiunto dallo agguistato tiro di una nostra silurante, è caduto in pezzi nel mare di Tripoli. Nonostante il maltempo imperversante nel Mediterraneo, l'arma aerea ha rinnovato gli attacchi sull'isola di Malta.

Uradno vojno poročilo št. 586:

Nov veličasten pomorski uspeh v Aleksandriji

Uradno vojno poročilo št. 586. pravi:

Pri napadu, ki so ga izvedle napadalne ladje kr. mornarice v pristanišču Aleksandrija — kakor je bilo to javljeno v včerajšnjem vojnom poročilu — je bilo po poznejših točnih ugotovitvah dognano, da je bila poleg bojne ladje vrste «Valiente» poškodovana še druga bojna ladja vrste «Barham».

Ponovno zbiranje topništva v Cirenaiki proti našim postojankam na odseku pri Sollumu.

Italijanska in nemška letala so uspešno bombardirala in obšipala z ognjem iz strojne oddelke na pohodu v pokrajini pri Agedabiji.

Med mnogimi spopadi z nemškimi lovci je bilo sestreljenih šest angleških letal.

Eno naše ogledniško letalo, ki je bilo nad Bengazijem napadeno po skupini petih letal vrste «Hurricane», je sestrelilo dve letali in se je vrnilo prečeno s krogli ter je pripeljalo ogledniškega častnika mrtvega in tri člana posadke ranjene.

Naše protiletalsko topništvo je zadelo en angleški bombnik, ki je treščil na tla blizu Solluma. Drugo letalo vrste «Vickers Wellington», ki je bilo zadeto po strelu našega torpednega letala, se je razletelo in padlo v kosih v morje pri Trinolisu.

Vkljub slabemu vremenu nad Sredozemskim morjem je letalstvo ponovilo napade na otok Malto.

Novi boji nemških armad na severnem in srednjem delu ruske fronte

Hitlerjev glavni stan, 10. januarja: Nemško vrhovno poveljstvo objavlja naslednje uradno vojno poročilo:

Na srednjem in severnem odseku vzhodnega bojišča trajajo obrambni boji naprej. Pri tem so bile sovražne priprave z združenim topniškim ognjem razbite, mnogo zagrizenih sovjetskih napadov pa je bilo zavrnjenih. Bojna strumoglavka letala ter skupine lovskih letal so podpirala obrambne boje armade.

Vzhodno bojišče, 10. jan. s. Kljub mrazu, ki ovira letalske stroje, in kljub snegu po letališčih je letalstvo italijanskega ekspedicijskega zbora nedavno odneslo nekaj novih, nadvis krasnih zmag.

Italijanski lovci so se v zadnjih decembrskih dneh spoprijeli z ogromnimi sovjetskimi letalskimi silami, ki so jih Rusi zbrali na odseku, kjer se borijo naše čete. Zbili so devet letal vrste «Rata» in en bombnik.

V teh dneh sta protiletalska obramba in topništvo pehotne divizije spravila na tla še pet letal, šest in sedmo letalo je verjetno zadela ista ušda.

Torej je bilo v treh dneh sestreljenih 15 sovjetskih letal, verjetno pa sta bili uničeni še 2, naši oddelki pa so v istem času izgubili le eno samo letalo.

Berlin, 10. januarja. s. Včeraj je nemško topništvo močno obstreljevalo važne vojaške naprave v Leningradu. V vojaških krogih pravijo, da je bilo zadetih več tovarn težke industrije, železniške postaje in koristne naprave za vojno gospodarstvo.

Helsinki, 10. jan. s. Dnevno poročilo o borbah na bojišču pri Syvajerju pravi, da se nadaljujejo spopadi na istih krajih, ki so bili navedeni že v včerajšnjem poročilu.

Sovjeti imajo hude izgube in vsi njihovi poskusi, da bi prodirali naprej, so ostali brez uspeha. Na enem samem kraju so Sovjeti pustili na bojišču 250 mrtvih in 1 tank. Na bojišču v Vzhodni Kareliji napadajo sovjetske čete z veliko silo in skušajo predreti naše črte. A sovjetski poskusi so krvavo odbijani. Na bojišču je obšlo 500 mrtvih in zaplenjeno je bilo mnogo pehotnega orožja. Poleg tega je bilo ujetih lepo število sovjetskih vojakov. Protiletalska obramba je sestrelila 1 so-

Nov japonski napad na ameriške postojanke pri Manilli

Hude naravne ovire za prodiranje — Položaj na Malajskem polotoku
Java — sedež angleško-ameriškega vrhovnega poveljstva za Tiho morje

Tokio, 10. jan. s. Japonske sile na Filipinih so začele s splošnim napadom na polotok Batang pri Manilli. Prva črta ameriškega odpora je že prebita. 31. severnoameriška divizija razpolaga še z nekaj tisoč možmi in utrjenimi postojankami, v katerih je mogoče vzdržati daljše obleganje. Toda japonski pritisk je vedno močnejši. Narava sama pa je nakopičila veliko ovir, zlasti je mnogo močvirij, razen tega pa ni nobenih mostov čez struge številnih hudournikov. Japonske pomorske sile so zaprle pot ameriškim parnikom, ki so bili pred polotokom, odkar se je začel japonski napad na Filipine.

Manilla, 10. jan. s. Japonske vojaške oblasti na Filipinih so odredile, da mora vsakdo, ki si je ob času japonskega napada na mesto in v splošni zmedbi, ki je tedaj zavladala, prilastil kak tuj predmet in lastnino, takoj vrniti na svoje mesto, sicer mu grozi težka kazen.

Tokio, 10. jan. s. Japonska poročevalska agencija Domei podaja pregled sedanjih vojnih operacij, ki jih izvajajo japonske oborožene sile, in poudarja, da znajo Japonci odstraniti v svojem zagonu sleherni oviro, ki se pokaže v bojih na Malaji. Medtem pa se Britanci umikajo in jih na umiku stalno preganja japonsko letalstvo. Uradno poročilo pravi, da so japonske čete že 20 milj vzhodno od Tajonga Malina Podrobnosti z bojišča povedo, da se Angleži umikajo v neredu s severnega in z južnega dela Selanga in da pri tem še naprej rušijo vse mostove in ceste pri poskusu, da bi zavirali japonsko napredovanje. Agencija dalje javlja, da so na odseku pri Trolaku japonske sile prizadejale Angležem težke izgube. 300 ljudi je obšlo mrtvih, okrog 20 pa jih je padlo v roke Japoncev. Razen tega so Japonci zajeli tudi 68 topov, 50 lažjih oklepnih vozil in 400 motornih vozil vseh vrst. Zavoljo tega poskušajo oblastniki v Singaporeju, želeč pripraviti javnost še na hujše urarce, razložiti možnost, da se bo vrhovno poveljstvo preselilo v Holandsko Indijo.

Na Filipinih so japonske sile nadaljevale s svojimi napadi na ostanke ameriških sil na polotoku Batang. Japonska letala so znova bombardirala utrbe na otoku Corregidor. Ta napad je trajal predvčerajšnjim štiri ure. Najvažnejša novica zadnjih dni pa je vest, da je bila potopljena ameriška letalonsilka «Langley» (11.000 ton), katero je potopila neka japonska podmornica jugozahodno od otoka Johnson. Ta letalonsilka je bila edina ameriška vojna enota, ki se je po duševnem naključju znala izmuzniti nesreči ob začetku vojne, ko so japonska letala napadala na morju pred Davaom.

Bangkok, 10. jan. s. General Wavell je izbral Java za sedež zavezniškega vrhovnega poveljstva in to ne brez razloga. Java ni ne le najrodovitnejši, temveč tudi najprimernejši izmed otokov v Holandski Indiji za dolgo obrambo, ker ima tudi ameriško pomorsko in letalsko oporišče. Bivši puščavski Napoleon ne upošteva pri tem dejstva, da je izmed 41 javanskih ognjenikov 28 še živih in hoče z Jave organizirati skrajno obrambo Singaporeja ter si zagotoviti prostorček na varnem, seveda samo tako dolgo, dokler mu bodo pustili Japonci.

Tokio, 10. jan. s. Japonsko vrhovno poveljstvo poroča, da so japonski oddelki vzdolž zahodnega obrežja Malaje še naprej stiskali nasprotnika ter vražnega lovca na odseku Syvajerji in drugega pri Onegi. Pri Syvajerju je prišlo do zračne borbe med dvema finskima in štirimi sovjetskimi lovci. En sovjetski lovec je bil sestreljen. Nad Karelijo ožino so finski lovci prestregli tri sovjetske lovec in jih vse spravili na zemljo.

Uresničenje veličastnega oborožitvenega programa, ki ga je oznanil predsednik Roosevelt, bo zadelo na neskončne težave, zakaj ameriški industriji že zdaj primanjkuje raznih surovin, ker je izgubila razna dobavna središča na Tihem morju. Iz pokrajin v Tihem morju prihaja namreč 90 odst. vsega železa, 70 odst. cinka in drugega blaga, pripominjajo v Berlinu z ozirom na govor predsednika Roosevelta.

V navzočnosti japonskega cesarja so v Tokiju ime- li vojaško parado, pri kateri je sodelovalo 20.000 vojakov, 150 oklepnih vozil in po nekaterih poročilih 1000, po drugih pa 5000 letal.

Nemški poslanik v Argentini, von Hermann, je včeraj popoldne obiskal argentinskega zunanjega ministra Guinazua, da se poslovi od njega, preden bo odpotoval v Berlin, da poroča nemški vladi.

Prihod ameriških oddelkov v Anglijo, za katerih točno nalogo zdaj še ne vedo, je vzbudil ogromno razlag in domnev v angleški javnosti. Nekateri vzporejajo ta prihod s prihodom ameriške vojske v Evropo leta 1917., drugi kujejo fantastične načrte za vdor na evropsko celino, tretji pa celo pravijo, da so te čete namenjene za obrambo Irske, če bi jo države Osi napadle. V resnici pa skušajo z vsemi silami Irsko pripraviti do tega, da bi prelomila svojo nevtralnost ter dala Angležem in Amerikancem na razpolago svoja pomorska oporišča, tako poroča švedski list «Dagens Nyheter» (Stefani).

44 nemških diplomatov je na povratku iz raznih ameriških držav domov v Nemčijo dospelo v Havano.

povzročili nove izgube njegovim motoriziranim četam. Zasedli so nekaj postojank severno od Trolaka. Oddelki letalstva so včeraj popoldne napadli pristanišče Molmei v Birmi ter zadeli neko veliko in štiri srednje ladje. Bombardirali so tudi pristaniške naprave.

Manilla, 10. jan. s. Poveljniki japonskih oddelkov na Filipinih je izdal opozorilo, da se morajo podaniki sovražnih držav takoj prigrasiti japonskim oblastem, ki jih bodo internirale. Posebno je poudaril, da je internacija angleških in ameriških podanikov ukrep, ki je zlasti dragocen zaradi varnosti teh državljanov samih. Kdor se do 15. januarja ne bo prigrasil, bo deležen splošnega postopka, kakor velja za peto kolono.

Sanghai, 10. jan. s. Poročajo, da je zaradi ojačenih japonskih napadov vlada Holandske Indije prosila avstralsko vlado, naj ji pošlje letala za patrolno službo nad vojaškimi postojankami. Holandsko letalstvo tega samo ne zmore.

Tokio, 10. jan. s. Zastopnik informacijskega urada pri japonski vladi je z zaničevanjem zikal govorice, ki jih ameriška propaganda širi o tem, da bi bile japonske oblasti na Filipinih začele z zatiralno gonjo proti tamošnjemu belemu

Vojne izgube v decembru 1941

Rim, 10. jan. s. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil sporoča:

Izgube v mesecu decembru 1941 in izgube, ki niso našteje v prejšnjih seznamih, a so do dne 31. decembra dospela zanje potrdila, znašajo:

v vojski in milici v Severni Afriki: padlih 618, ranjenih 529, pogrešanih 620;

na ruskem bojišču (tretji seznam): padlih 237, ranjenih 643, pogrešanih 54;

grško-albansko in albansko-jugoslovansko bojišče: padlih in umrlih zaradi dobljenih ran 388, ranjenih 407;

doma (zaradi bombardiranja) umrlih 9.

Letalstvo: padlih 79, ranjenih 48, pogrešanih 33.

Mornarica: padlih 133, ranjenih 55, pogrešanih 1151.

Prometni minister v Münchenu

Berlin, 10. jan. s. Italijanski prometni minister Host-Venturi je včeraj popoldne obiskal razne ustanove v nemški prestolnici, zvečer pa je odpotoval v München. Spremlja ga nemški minister za pošte dr. Ohnesorge.

Angleške izjave o političnem položaju v Indiji

Rim, 10. jan. s. Angleški minister za Indijo je v poslanski zbornici dejal o političnem položaju v Indiji, da je vzel na znanje resolucije, ki so jih konec decembra sprejele poglavitve indijske politične stranke in tudi različne izjave političnih prvakov glede tega. Žal mu je, da ni v teh resolucijah dobil zadovoljivega odgovora na zadnji okle, ki ga je Indiji dal podkralj za sodelovanje vseh sprito skupne nevarnosti. Minister Amery je dalje dejal, da proučuje načrt za tako imenovano «komisijo dobre volje», ki naj bi šla v Indijo razpravljati z zastopniki indijskega javnega mnenja o načinih in sredstvih za izboljšanje položaja v državi. Za zdaj ne vidi možnosti, da bi bilo odposlanstvo moglo doseči koristne uspehe. Tudi se mu ne zdi, da bi bilo možno takoj zdaj obnoviti izvolitev vlade v tistih indijskih pokrajinah, kjer je redno izvajanje ustave zastalo.

Železniški požari v Španiji

Madrid, 10. jan. s. Poročajo nove podrobnosti o železniški nesreči v predoru pri Selani, kjer je zgorel cel vlak. Domnevajo, da je iz enega voza pri vlak, ki je bil naložen s sladkorjem, mohl drog, ki se je zadel ob žico električne napeljave z visoko napetostjo. Zaradi tega se je vnel ta voz. ožen se je pa naglo razširil na ves vlak. Uničenih je bilo 15 vagonov. Železniški uslužbenci in pomožni oddelki ter gasilci niso mogli proti ognju v predoru nič. Ker je požar poškodoval tudi progo, so pretrgane vse železniške zveze v severni Španiji.

Drugi požar je izbruhnil na postaji Fernandez v pokrajini Cordoba, kjer se je vnel vlak, natovorjen s slamo. Če ne bi bilo železniške osebje takoj pogumno poseglo, bi bil ogenj uničil postajo na poslopja in obsežna skladišča.

Pogodbe med Sovjeti ter umišljeno jugoslovansko in grško vlado

Rim, 10. jan. s. Iz Kujbiševa poročajo, da je sovjetska vlada podpisala z umišljeno grško in jugoslovansko vlado pogodbo za čas po sedanjih vojni. Ustanovljeni sta bili grško-sovjetska in jugoslovansko-sovjetska mešana komisija, ki naj dosežeta politično in vojaško sodelovanje. Severnoameriški tisk piše, da sta ti pogodbi podobni onima, kakor sta jih sklenili l. 1940. Poljska in Češkoslovaška. Vse, kar sklepajo in podpisujejo te umišljene vlade, nima nobenega pomena, znanilno je le privoljevanje teh vlad v angleško in ameriško politiko, ki je Evropo prodala boljševizmu. Zanimivo bi bilo vedeti, kakšno stopnjo in kakšno oblast priznava Stalin grškemu in jugoslovanskemu kralju v velikem evropskem sovetu, ki sta ga Eden in Stalin ustanovila med pogajanji v Moskvi.

Naročajte Slovenski dom!

in domačemu prebivalstvu. Dejal je, da vsi državljani nevojskujočih se držav uživajo brez razlike vere ali plemena kar najpopolnejšo svobodo in se lahko brez omejitev brigajo za svoje posle. Podobna svoboda je dovoljena tudi državljanom sovražnih držav, če kažejo namen, da hočejo sodelovati z japonskimi oblastmi pri njihovem novem političnem programu.

Vladar na obisku v bolniškem vlaku za vzhodno bojišče

Rim, 10. jan. s. Nj. Vel. Kralj in Cesar je včeraj obiskal prvi bolniški vlak, ki je namenjen na vzhodno bojišče. Vlada je pri obisku spremljal predsednik italijanske zveze malteških viteзов ter ravnatelj bolnišnice kneza Piemontskega.

Vesti 10. januarja

Hitler je vrhovnemu poveljniku vojske v severni Afriki generalu Basticu ter načelniku štaba te vojske generalu Gambaru dal novo odlikovanje in sicer železni križ l. razreda. Odlikovanje je generaloma izročil nekje na afriškem bojišču general Rommel.

Svedski državni dolg je znašal konec decembra 6 milijard 148 milijonov kron.

Posebno francosko sodišče v Rouenu je obsodilo na osem let ječe neko učiteljico in sicer zaradi komunistične propagande.

Romunsko poslanstvo v Rimu sporoča, da naj ee vsi romunski državljani v Italiji zglasijo na poslaništvu v Rimu zaradi ureditve svoje vojaščine. Kdor bi upravičeno ne mogel priti sam, naj pošlje vse potrebne vojaške listine.

Predsednik portugalske vlade Salazar je včeraj imel dolg poevet s portugalskim poslanikom iz Londona ter poslanikom iz Madrida. Poslanika sta poročala tudi na seji vlade, toda o vsebini njunih poročil kar najstrožje molče.

Španski izvoz je od januarja do septembra lani znašal 756 milijonov pezet, predlanskim pa v enakem času 601 milijon pezet. Zato je padel izvoz živega, narasla je pa prodaja surovin v tujino.

Bolgarski kralj je včeraj sprejel italijanskega poslanika v Soliji in imel z njim dolg ter prisrčen pogovor.

Bivši meksiški predsednik Cardenas se bo v kratkem sešel s poveljnikom ameriške tihomorske obale v San Diegu, da se bosta posvetovala glede obrambe meksiške obale, ker ji preti nevarnost od japonskih podmornic.

Ker je bil bivši ameriški poslanik v Moskvi Lawrence Steinhardt določen za poslanika v Ankari, je zavlada v Turčiji zmedenost in skrb. Turki so prepričani, da so to posledice Ede-novih razgovorov v Moskvi. V Turčiji menijo, da so razpravljali o Dardanelah in Bosporu, ki bi jih sovjetska Rusija utegnila sedaj za-hlevati za sebo.

Brazilijska ostala na stališču vzajemnosti z Združenimi državami v smislu načel o vseameriškem sodelovanju, razglašeni na konferencah v Panami in Havani. Vztrajala pa bo tudi pri tem, da hoče ohraniti lastne moralne in stvarne koristi, je dejal brazilski zunanji minister Osvaldo Aranha.

Portugalska je poslala spet 200 mož na Kapverdsko otočje, med njimi novega guvernerja majorja Sequeira.

Angleško vojaško sodišče je obsodilo na smrt bivšega iraškega ministrskega predsednika Rašida Alija Kailanija.

Madžarska vlada spoštuje pravoslavno vero in šolski pouk v srbskem jeziku, je dejal pravoslavni škof v Bački. Ciril, ko je povabil vse pravoslavce, naj sodelujejo z madžarskimi oblastmi pri obnovitvi Bačke.

Če bi se dobro oskrbljena in pogumna vojska enkrat izkrcala na ameriški celini, bi bilo zanj kaj lahko uničiti vse pred sabo. Domnevati, da v Združene države ni mogoče vdreti, je prav tako neumno, kakor je bilo neumno misliti, da Maginotjeva črta ni osvojljiva, sodi tokijski list «Japan Times».

Silovit požar je nastal iz neznanih razlogov včeraj in uničil polovico japonskega zunanjega ministrstva v Tokiju. Pogorel je obveščevalni oddelk ter arhiv za trgovske zadeve.

Perujska vlada, pravi radijsko poročilo iz Caracasa, odklanja vsak posredovalni poskus za pomiritev v Ekvadorjem, e katerim se je sprla zaradi nedavnih obmejnih spopadov. Peru ni prvi volji vrniti ozemlja, ki ga je v borbah ob ekvadorski meji zasedla.

Pri zadnjih uspešnih bojih španske «Sinje divizije» na vzhodnem bojišču je padel Vicente Gaeo. dolgoletni urednik lista «Arriba». Vicente Gaeo je bil star sodelavec ustanovitelja falange, Joseja Antonija Primo de River.

Quipo de Llano, španski general in bivši vojaški poveljnik ter guverner Andaluzije, se je po dveh letih bivanja v Rimu vrnil spet domov v Barcelono. Ne vedo še, kakšne posle mu bodo poverili.

Ameriško vojno ministrstvo prevzema občinsko vodstvo v Newyorku

Lizbona, 10. jan. s. Iz Washingtona poročajo, da je ameriško vojno ministrstvo delno prevzelo poše župana v Newyorku kot načelnika civilne obrambe. Podpredsednik republike Wallace je glede tega dejal, da bodo zdaj vzporedili vse dele državne obrambe, ker se hočejo v bodoče izogniti različnim sporom glede pristojnosti.

Velik proces o vojni blagajni 13 milijonov

Poročnik Vokič pred malim senatom — Soobtožena je njegova žena Olga

Ljubljana, 10. jan.

Velika razpravna dvorana št. 79 na okrogem sodišču. Malo občinstva. Poslušali so senat, ki mu predseduje s. o. s. g. Ivan Brelih in sta sosednika gg. Ivan Kralj in Vinko Strukelj. Mali senat je včeraj začel razpravljati o veliki tatvini vojne blagajne bivše jugoslovanske vojske. V blagajni je bilo 13.500.000 din. Proces je že včeraj podal zanimivo sliko, kako so se v Novem mestu in v Ljubljani razvijali dogodki, ki so jih mnogi izrabili, da so si prilasečevali milijone in milijone. V Ljubljani je sedaj to prvi proces.

Na zatožno klop je prišel bivši aktivni poročnik Ostojica Vokič, mlad mož pri 35 letih, doma iz Prijedora, ki je bil kot adjutant dodeljen poveljniku bivšega ljubljanskega vojnega okrožja, polkovniku Ljubomiru Živanoviču. Poveljstvo tega okrožja se je bilo že pred veliko nočjo preselilo v Novo mesto. Ostojica Vokič je sedaj od državnega tožilstva obtožen, da si je na veliki petek 11. aprila prisvojil 13.500.000 din iz vojne blagajne bivše dravske divizije. Obtožen je sedaj zločina tatvine državnega denarja.

Poleg njega je bila na zatožni klopi njegova žena, 25-letna Olga Vokičeva roj. Korošec, bivša uradnica Poštne hranilnice.

Ob aretaciji so ji hram zaplenili vsega znesek 1.302.728 din. Olga Vokičeva je kmalu po poroki, ki je bila v torko po veliki noči pred pravoslavnim protom, kupila od stavbenika Angela Battelina lepo vilo »Meta«, ležečo ob Vodnjaki cesti v Zgornji Šiški za čedno vsoto din 260.000. Obtožnica ji tudi očita, da je kupila v Tacnu od posestnika Albina Novaka travniško parcelo za 105.330 din. Ta očitke obtoženka zavrača in trdi, da je parcelo kupila njena mati za 20.000 din, kakor stoji v kupni pogodbi. Računi, na katere se sklicuje državni pravnik, pa drugače govorijo, namreč tako, da je Novak dobil na račun najprej 5000 din in pozneje še din 99.000.

Nad 3 ure trajajoči zagovor Vokičev

Razprava se je pričela ob 9 dopoldne. Obtoženec je čedno opravičen in se opira na dve bergliji. Je živčno bolan. Sam pravi, da poleg tega boleha še na tbc. Predsednik mu je dovolil, da se je sedeč zagovarjal. Njega zasliševanje je trajalo dobre tri ure in je bilo dosti krat prav zanimivo in dramatično. Obtoženec je v živih besedah in v vseh podrobnostih opisoval, kako je prišel v Novem mestu do denarja. Predsednik je pričel zasliševanje z vprašanjem: »Obtoženec Vokič! Se čutite krivega?« Vokič krepko: »Gospodine predsedniče! Ne čutim se krivega!« Obtoženec govori drugače prav gladko slovenski. In začel je obtoženec na dolgo opisovati, kako so se razvijali dogodki na veliki petek, 11. aprila. Ta dan so zahtevali pri vojnem okrožju oficirji, podoficirji in drugi plače.

Prvi smučarji niso zamudili ugodne prilike

Ljubljana, 10. januarja.

Komaj je sneg za silo pobelil hrib in dol, že so otroci, ki imajo doma smučke, sani ali kakšno drugo zimsko športno pripravo, niso imeli več obziranja v topli kuhinji. Snega je padlo že toliko, da smučke že kar dobro drže. Enako tudi sanke.

Komaj 10 centimetrov snega je bilo, pa smo že kar na ulicah zagledali prve smučarčke. Pa ne mislite, da so šli na Golovec ali Rožnik. Še na tivolski travnik se jim ni dalo. Kar po ulicah so jo rezali in sopihali, kot bi nosili težko breme. Več se jih je zbralo na klančkih za Ljubljano in tam so razkazovali svoje umetnije. Eni so obnavljali že lanskoletno znanje, drugi so pa šele letos začeli s pikami. To je bilo dobrih nasvetov! Smučarjem so se pridružili še sankarji in tako je bil na kratkem klanček velik dirnjak. Eden pa je stal na straži, če bi morebiti prišel stražnik in da ne bi imeli sitnosti »z oblastjo«, ker so vedeli, da je smučanje in sankanje po mestu prepovedano. »Alarm! Stražnik gre, stražnik gre!« so vpili in vsak je bil ubral, kamor so ga nesle noge. Nekateri pa so le počakali, kaj bo, ko bo prišel. Pa se ni stražnik zmenil za vnete športnike, pot ga je vodila drugam. Nevarnost je minila. Spet se je živčav nadaljeval.

Bolj »moški« smučarji jo pa mahajo kar na »turo« na tivolski travnik. Tudi tam je vse živo kakor v mravljišču. Še hujši »turisti« pa po povzpetno na Golovec in Rožnik. Toda ti dve postojanki sta le za izurjene. Tako vsi uživajo: eni na mestnih ulicah, položnih klančkih v mestu in gozdnih poteh prijaznega Rožnika in »visokega« Golovca. Za vsakega je nekaj. Jutri pa bo prvi smučarski praznik letos, ko bodo vsi, ki imajo dišice, pohiteli vsaj na Podutik, če že ne na Bloke, Polzevo ali v ribniško dolino. Veliko sreče in zabave jim želimo, pa pazijo naj, da se bodo celi vrnili domov.

Bivša divizija je izplačevala tudi graničarje. Neki general je okoli 6 jutraj objavil, da so nemške čete, že na Hrvaškem, da ni več mogoče nadaljnja borba, da je vojska v Novem mestu obkoljena. Vsaka borba je nekoristna in zato je oficirje pozval, da naj vojakom kratko sporoče: »Naj gredo domov!« Pred orožniško postajo je bilo zbranih mnogo oficirjev. Blagajnik bivše divizije, poročnik Oblak, je prinesel do 20 milijonov dinarjev. Ta je njemu za vojno okrožje izplačal 200.000 din. Ko je prejel denar, so ravno priletela nemška letala, ki so bombardirala Novo mesto. Njega in polkovnika Živanoviča je sofer Batistič nato odpeljal proti Metliki kakih 10 km v gozd. Nato sta se s soferjem vrnila. Opazil je, da gimnazija gori, da poka municija in da povsod vlada panična zmešnjava.

V neredu je hotel rešiti denar

Na orožniški postaji je videl velik nered. Videl je vreče denarja. Denar je ležal po tleh in po mizah. Hotel je rešiti vreče in zaboj denarja. Neki orožniški kapetan mu je dejal: »Kaj hočete z denarjem?« Odvrnil sem mu: »Hočem ga rešiti!« Kapitan: »Požurite se! Nemci so že tu!« Odpeljal se je nato z avtom proti Žužemberku po glavni cesti. Sofer Batistič, ki je trgovec s kožami v Stražišču pri Kranju in ki je imel svoj avto, je vozil po glavni cesti. S seboj sta vzela tudi bolnega poveljnika, polkovnika Živanoviča. Predsednik: »Ali ste povedali polkovniku o denarju?« Vokič: »Da. Dejal sem: Denar sem dobil. Prosim vas, gospod polkovnik, da ga prevzamete in vzamete na sebe odgovornost!« Predsednik: »In kaj je storil polkovnik?« Vokič: »Molčal je!« Polkovnik je sedel med vrečami denarja. Sofer Batistič mu je omenil, da bi bilo najbolje, ko bi denar prepeljali na njegov dom v Stražišče.

V Ljubljani so si delili plen

Prispeli so v Ljubljano. V mestu, tako pravi obtoženec, je vladala izredna tišina. Tu in tam je slišal kako pokanje. Imel je vtis, da bodo pričeli tudi Ljubljano bombardirati. V smeri proti Zalogu sem opazil velik požar. Z Batističem sva odšla na moje stanovanje na Stolbi št. 8. Tja sta spravila denar. Batistič je vzel tri milijone dinarjev, rekoč: »Vzamem 3 milijone. Jih bom čuval in vrnil pozneje Jugoslaviji.« Pozneje mu je še Batistič dejal: »Niste več oficir!« Vedno je bil odločen, da reši denar. Bil je drugače zelo utrujen. Pozneje je svoje sedanji ženi, takratni zaročenki povedal, da je prinesel milijone. Ona je pomagala denar prelagati iz vreč. Ker se je bal, da bo Ljubljana tudi bombardirana, se je z milijoni odpravil z avtom v Št. Vid, od tam v Vikeče, kjer ga je skrivil v neko samotno hišo. Pa tudi tu ni bil varen. Zato ga je odnesel na Šmarno goro in ga spravil pri gostilničarju.

Druga obtoženka Olga Vokičeva je priznala, da je vedela za denar in da je pomagala denar prelagati in prenašati. Z obtožencem je bila zaročena. Možno ji je povedal, da je denar odnesel na Šmarno goro. Bilo pa mu je žal, ker je Ljubljana ostala mirna. Sodnik: »Ali je vam povedal, kaj bo napravil z denarjem?« Obtoženka: »Treba bo, je dejal, denar kako realizirati, da se reši vrednost denarja, ker drugače vse propade.« Poročila sta se 15. aprila po Veliki noči. V načrtu sta imela zidati hišo in sta nakupila stavbeni material.

Včerašnja razprava je bilo ob 13.30 končana in se je danes ob 9 nadaljevala. Dopoldne so bile zaslišane mnoge priče. Sodba bo izrečena danes.

R. Heuberger: »Ples v operi«

Ljubljana, 9. januarja.

Danes zvečer smo bili priča premieri, za naše kulturno življenje zelo nepomembnemu delu — opereti R. Heubergerja: Ples v operi, ki so ga izkopal iz starih arhivov, a bi bilo boljše pustiti ga tam, kjer je do sedaj počivalo, ko imamo vendar mnogo primernejšega gradiva te vrste izbirati v domači in tudi v tuji literaturi. Dandanes ni več časa za izvedbo takih »eukrastih« del, ki so poleg tega še plod ne preveč posrečene epigonstva.

Gospodu režiserju Frelihu se je čuditi, da je dal vsaj toliko dinamike in vso stvar, ki bi sicer vplivala porazno. Muzikalno pa je vestno našel dirigent Zebre orkester, ki ni ravno najbolj obremenjen v tem delur in soliste, ki so v bistvu tu vsi igralci.

Igralsko je bila vsa deseterica na precej isti ravni, medtem ko so s pevske platit ustvarili vidnejše like g. Sladoljev, gđ. Polajnarjeva in g. Poličeva.

Za kolikor tolikšen uspeh večera gre, da še enkrat povem, hvala izključno je izvajajočim, ki so se, kar se vidi, morali zelo potruditi, da so vsaj delno zabrisali velike pomanjkljivosti dela. Občinstvo se je tega tudi za-

Novice iz Države

Goriški nadškof za zgraditev nove cerkve v Gorici, Goriški nadškof Margotti je izdal na svojo duhovščino in vernike proglas, v katerem jih poziva, naj bi prispevali za zgraditev nove cerkve v čast Matere božje zmage in miru. Cerkev bi stala ob poti na Sveto goro v višini železniške postaje Gorica-Sveta gora. V proglasu pravi dalje, da je zdaj zbranih že okrog 8000 lir, ki pa čakajo v hranilnici na to, da se bodo z novimi prispevki pomnožile na visoko vsoto, da bo mogoče začeti z gradbenimi deli. Kraj, koder bi nova cerkev stala, je dosti obljuden. Za zgled je postavil nadškof Padovo in Milan, kjer so verniki postavili nove velike in krasne cerkve. — Vsi naj s svojimi prispevki pomagajo pri tej plemeniti akciji s prošnjo, da bi Mati božja izprosila domovini zmago in končni mir in izpolnitev vseh pravičnih in zaželenih ciljev.

Posvetovanje o ribištvu na Jadranu. Na sejo fašistične organizacije v Trstu je bil predvčeršnjim posvet o ureditvi ribarjenja na Jadranu in o razdelitvi rib in ribjih izdelkov po kraljevih ob Zgornjem Jadranu. Na posvetu so sodelovali nadzornik stranke Supplici, prefekt Tamburini, predsednik zavoda za ribištvo Ricci, zvezni tajniki iz Trsta, Reke, Benetk, Pole, Rovinja in Ferrare. Na posvetu so odobrili nekatere predloge, ki se ribarjenja in razdeljevanja rib tičejo, zdaj pa bodo ti predlogi izročeni v odobritev nadrejenim instancam.

Po 20 letih našla svojega sina. Nenavadno presenečenje je doživela Marija Lazzara iz Rima, ko je po 20 letih spet videla svojega sina, za katerega ji je bilo prej rečeno, da je že mrtev. Marija je kot dekle rodila nezakonskega otroka, pa je morala zaradi tega zapustiti rodni dom in prijeti za delo, da je mogla otroka preživeti. Dolga leta je bila kuharica, toda zaradi hude stiske je oddala v okolici Torina svojega otroka dobrih ljudem v rejno. Sama pa je šla v Rim in se tam pozneje poročila z delavcem Lazzaro. Tedaj pa je izginila tudi sleherna sled za sinom. Mati ga je iskala, pa so ji njegovi redniki povedali, da je fant odšel drugam, na statističnem uradu pa je izvedela, da je fant pod tem imenom umrl. Toda ta čas je fant raste in povsod iskal svojo mater. Prišel je tudi v Rim, dobil delo in stanoval nekaj korakov stran od hiše, v kateri je bivala mati. Toda nenaklonjena usoda je hotela, da matere klub temu ni našel. Pa čeprav je bil fant vpoklican v vojske, je še vedno vztrajno iskal svojo mater. Pred nekaj dnevi pa jo je našel. Veselje obeh je bilo neizmerno, ko sta se po tako dolgem obojestranskem iskanju vendarle našli.

Otrok padel pod tovorni avtomobil, pa ostal nepoškodovan. V Modeni se je primerila nenavadna nesreča, pa brez hudih posledic. — 5letni deček Giorgio Pacchioni se je izvil iz rok svoje vzgojiteljice in stekel po cesti. Prav tedaj pa je privozil tovorni avtomobil. Sofer je zasluhl nesrečo in naglo zavrl, toda avtomobil se ni ustavil. Zadel je dečka in ga pahnil pod kolo. Ko je sofer pogledal pod avtomobil, je od veselja zavriskal, ker je zagledal dečka popolnoma zdravega in celega. Srečno naključje je hotelo, da je sunek dečka porinil na sredo pod voz in so kolesa zdrdrala levo in desno mimo njega.

V Milanu je sloviti režiser Ezio Cellini, ena najbolj znanih osebnosti iz italijanskega gledališkega sveta. Tako več je bil v svoji režijski umetnosti, da so ga večkrat povabili v Južno Ameriko, kjer je vodil mnogo umetniških glasbenih prireditev zlasti v gledališču Colónu v Buenos Airesu. Bil je dolgo vrsto let upravnik torinskega gledališča in se je izkazal strokovnjaka, ki ga je močno cenila vsa kritika.

50 let aluminijeve industrije. Znana italijanska družba za izdelovanje in predelovanje aluminija, ki je bila l. 1888, ustanovljena v Švici, pozneje pa premeščena v Italijo, je praznovala nedavno 50letnico svojega pionirskega dela za uveljavljanje te poldrage kovine, ki se da zaradi svoje lahкости tako koristno uporabljati tako v industriji praktičnih predmetov, kakor tudi v vojni industriji. Družba je imela svojo prvo tovarno v Portu Margheri, kjer so pridobili l. 1928, 6000 ton aluminija. Ko pa je začelo avtarkično gospodarstvo napredovati in so mu oblasti dajale vso podporo in pobudo, pa se je proizvodnja te družbe za mnogokrat podvojila in je danes dosegla že visoke številke. Družba je sprva izdelovala le aluminij iz boksita, pozneje pa je povečala svoje obrate in naredila tudi tovarne, ki predelujejo aluminij iz njega izdelujejo razne uporabljive predmete, posebno pa kuhinjsko posodo. Proizvodnja je tako velika, da pokrije vse domače potrebe, obenem pa preostala tudi precej blaga za izvoz v tujino. Italijanski časopisi povedajo, zato jim je izrekalo mnogo priznanja v obliki ploskanja in s šopki. Drugič pa bi bilo želeli srečnejše roke pri izbiri programa.

udarjajo ob tej priliki, da je aluminij tipično italijanska kovina, ki nosi na sebi pečat italijanske iznajdljivosti in podjetnosti in si je svoje odlično mesto med lahkiimi kovinami pridobila prav s svojimi drznimi poskusi in tveganji.

Zastrupljenje z ogljikom. Sestri Jožefa in Renata Gazzoli ter Jožefin sinček Ivan so si v tesno sobico zaradi mraza prinesli pečico in jo naložili z ogljem. Potem so legli spat. Ker pa je ogelje le počasi tlelo, se je začel tvoriti ogljikov plin, sobica pa ni imela nobenega zračenja. Vse tri je kmalu začelo omamljati in dušiti, vendar se je ena od sester še toliko zavedala, da je planila proti vratom, jih odprla in poklicala na pomoč. Bližnji sestanovaleci so poklicali reševalce, ki so vse tri prepeljali v bolnišnico. Tam so ugotovili, da je pri vseh nastopilo zastrupljenje, vendar pa njihovo stanje še ni brezupno.

Ureditve albanski cest. Skozil Albanijo vodita v glavnem dve podolžni cesti in ena prečna. Prva podolžna cesta teče ob morju, druga pa ob vzhodni albanski meji. Obe ti dve cesti imata zvezo z obrežnimi cestami ob vzhodnem Jadranu in s cestami, ki vodijo skozi Črno goro v Srbijo. Povprečna cesta pa veže Drač s Tirano in Ohridskim jezerom in se drži trase, katero so že Rimljani naredili. Saj se je ta prečna cesta poprej imenovala Via Egnatia. Ko bodo albanske meje končnoveljavno potrjene, bodo zgradili še nove ceste, ki bodo povežale med seboj sedanje glavne ceste žile, posebno pa bodo povežali z osrednjem državo Korčo, Podgradec, Janino in Kosovo.

V treh vrstah...

Danes je stalo živo srebro v Ljubljani spet nekaj malega več kakor — 5 stopinj. Sneg je tudi čez noč naletal, vendar le pomalen.

Desno nogo si je zlomil delavec R. Dovšek iz Ljubljane.

Ko je padel na cesti, se je precej hudo potolkel po glavi mehanik Novšak iz Ljubljane.

V Wolfovi ulici je padla zasebnica Kokova in si pri padcu zlomila nogo.

Danes pred tednom dni so prišli v Št. Vid nad Ljubljano prvi optantji iz Ljubljane. Pozdravili jih je okrogni vodja Kuss iz Kranja. Oskrbo teh priseljencev, kakor tudi tistih, ki bodo še sledili, je prevzel narodnosocialistični urad.

Na vsakega Litijanca pade po 45 pf. Toliko so zbrali za zimsko pomoč v tem kraju. Še bolj pa se je postavil Kranj, ko na vsakega meščana pade kar 65 pfenigov. Tudi pri zbiranju smuči in toplega perila se je Gorenjska postavila, tako poročajo nemški listi.

Bled, Kranj in Radovljica je spet obiskal novi gauleiter za Južno Koroško dr. Rainer. Iz omejenih krajev je odšel še v druge gorenjske kraje, kjer se je posebno zanimal za organizacijske zadeve.

V Celovcu je zelo veliko radijskih aparatov. Na 100 gospodinjstev jih pride kar 67.7. To je zelo veliko, če pomislimo, da znaša povprečje v Nemčiji 63.4.

V Prevaljah je ženska skupina domovinske zveze priredila božičnico. Peli so pesmi in otroci so bili obdarovani.

Iz Trbovelj so do zdaj odpeljali že dva velika tovorna avtomobila oblek in toplega perila na osrednje zbirališče.

3. t. m. je bila v Rogaški Slatini prva civilna poroka. Dva dni kasneje je bila prav tam druga poroka.

V Dravogradu je bil ustanovljen pevski zbor in pa diletantski oder, ki si bo še prav posebno prizadeval osvežiti stare šege in navade. Dravogradčanke so za vzhodno bojišče napletle tudi mnogo slamnatih copat.

Na Spodnjem Štajerskem so bile že mnoge kmetijske zadruge preurejene na nemški način. V 28 krajih že poslujejo nemške rafajznovke. Pri tej reorganizaciji so sodelovale tudi viničarske in blagovne zadruge.

15 vagonov daril s Štajerskega je bilo že odposlanih na vzhodno bojišče, kakor kaže pa jih bodo še nabrali za kakšnih 23 vagonov. Spodnja Štajerska je dozdaj oddala 8 vagonov obleke in kožuhovine.

V plujskem okraju je dozdaj 29 krajevnih skupin domovinske zveze. V istem okraju je bilo prirejenih tudi več vzgojnih tečajev. Izolanih je bilo 120 delovodij, prirejenih je bilo 42 večjih in 172 manjših zborovanj, na katerih je bilo nad 100 tisoč poslušalcev. Pregledanih je bilo nad 200 obratov. Med bramborci je organiziranih nad 19 tisoč mož, ki so razdeljeni v 55 oddelkov.

Veliko posodo kropa je polila nase 6letna Marija Šega iz Tinj na Štajerskem. Otroci je bil brez nadzorstva in nesreča je bila tu.

Otvoritev razstave Zorana Mušiča. Od jutri, 11. januarja, dalje bo v galeriji Obersnel na Gosposvetski cesti odprta razstava akad. slikarja Zorana Mušiča. Mušič je do sedaj prirejal samostojne razstave v Belgradu in Zagrebu z izredno lepim uspehom. Zaradi tega in pa ker je Mušič razstavljal doslej v Ljubljani v večjih skupinah le po par del, obeta biti razstava pri Obersnelu posebno zanimiva.

Črna KAMELA

»Osemnajst minut,« je ponovil Chan. »Miss Dixon, miss Julia in mr. Bradshaw se radostje v penicilih se valovih in se sem pa tja sprehajajo po obrežju, kjer preganja mr. Ballou svoj čas do večerje. V zadnjih desetih minutah od tega časa je korakal mr. Ballou okrog, toda nihče ne ve kje...«

»Lahko vam povem,« ga je prekinil Ballou, »šel sem v tole sobo. Strežaj vam to lahko potrdi. Prišel sem sem, da bi pokadil cigareto, ki sem si jo pustil od njega dati...«

»Ali je bil pri vas, ko ste kadili?«

»Ne, to ne. Prižgal mi jo je in potem odšel. Ko je prišel nazaj, sem še vedno sedel na točno istem stolu...«

»Vi bi me radi na to posebej opozorili, ali ne?« se je nasmehnil Chan.

»Presneto mi je vseeno, če si to zapomnite ali ne.«

Charlie je potegnil robec iz žepa in si otrl pot s čela. Trop-ska noč je postajala vedno bolj moreča.

»Zdaj bi se pa obrnil na štiri gospode, katerih alibi je bil tako neumljeno uničen. Vem, kje ste se dve minuti čez osem nahajali, toda kasneje...«

»Pustite me, da začnem jaz,« je rekel Tarneverro. »Vi ste videli, da sem šel k ostalima dvema gospodoma v hotelskem preddurju, s katerima sem bil že prej govoril. To sta moja dva prijatelja iz Avstralije. Ostali smo še nekaj minut na svojih mestih, naker sem jaz predlagal, da pojdemo na teraso, odkoder je lep razgled na palmov rt. Tako smo se torej vsedli tja in klepetali. Ko sem slednjič pogledal na uro, je bilo točno pol devetih. Jaz sem jima oznanil čas in povedal, da moram žalobno proči. Vsi trije smo šli ven, jaz sem stekel še nazgor, da bi stranskega žepa svojega suknjice. Potem ko je Jaynes prišel

31 vzel svoje pokrivalo, in ko sem šel v preddurje, sem vas slučajno našel pred vrati.«

Charlie ga je pazljivo pogledal. »Ali bošta mogla vaša stara prijatelja potrditi to izpoved?«

»Ne vidim nobenega razloga, zakaj tega ne bi storila. Vi veste, da je to resnica...«

Chan se je nasmehnil. »Čestitam vam, mr. Tarneverro.«

»Sam sebi čestitam, gospod komisar. Spomnili se boste, da sem vam rekel, da imam še neko drugo drevo.«

»Mr. Jaynes?« je prosil Chan.

Jaynes je naredil slabotno kretnjo. »Nimam nobenega alibija,« je rekel resignirano. »Med temi osemnajstimi minutami sem se sam sprehajal po obrežju. Zaradi mene si lahko mislite, kar hočete. Preko navedenega pa nisem nikoli prišel.«

»Mr. Van Horn — vi ste prišli sem dol,« je rekel Charlie filmskemu igralcu.

»Da, žalibog,« je odgovoril Van Horn. »Privikrat se je zgodilo v mojem dolgem in poštenem življenju, da sem prišel v družbo pred določenim časom. To bo zame življenjski nauk, lahko vam zatrdim.«

»Bilo je, kolikor vem, četrt na devet, ko vam je Jessop odprl?«

»Približno. Sporočil mi je, da so vsi gostje, kolikor jih je že prišlo, epodaj na obali. Stopil sem ven na travnik in zagledal luč v nekem poslopju na desni strani. Jessop mi je razložil, da je to utica in jaz sem se usmeril naravnost proti njej. Rad bi videl to uto. Ko sem pa zaslišal glasove z obrežja, sem se usmeril tja in se vsedel k Riti Ballou — toda to že vse veste.«

Chan je prikimal. »Zdaj ostane kot zadnji še mr. Martino.«

Režiser je nagubančič čelo in rekel: »Enako kot Huntley in mr. Jaynes tudi jaz nimam več nobenega alibija. Vi ste moj alibi prav tako ovrgli, kakor ste ovrgli svojo osem in dve minuti teorijo. Otrli si je čelo z robcem, ki ga je potegnil iz

32 stranskega žepa svojega suknjice. Potem ko je Jaynes prišel

na obrežje, sem sedel na klopi v hotelskem vrtu zraven vode. Namesto tega bi si pač nujno moral poiskati alibi. Vsaj tako se mi zdi. Toda jaz nisem tako prebrisan kot mr. Tarneverro.«

Strupeno je pri tem pogledal vedečevalca. »Jaz sem čisto enostavno in sam sedel tam, ker se mi je vse priporočilo zdelo zanimanja vredno. Zdel sem si, da bi kaj takega mogel dobiti na film: krvavo rdeče, z zvezdami posuto nebo, rumene lučke vzdolž obale in končno črni velikan Diamond Head. Še najrajši bi naredil barvni film. Čas sem si tratil s tem, da sem iskal primerno zgodbo k temu okviru, saj veste, da se na pisatelje človek skoraj ne more zanesti. Končno sem pogledal na uro. Bilo je pet minut pred pol deveto in potem sem šel v svojo sobo, da bi se nekoliko olepšal. Ko sem spet prišel dol, sem vam dobil s Tarneverrom in slišal, da je bila Shelah Fane umorjena.«

Charlie je pozorno opazoval režiserja, ko ga je Tarneverro nenadoma odrazil in zaklical: »To je sramoten madež na vašem čelu, Martino.«

Presenečen je Martino z roko potipal svoj obraz in opazil kri na svojih prstih.

»Za božjo voljo,« je rekel, »to je pa preneumno...«

»Boljše bo, če izročite svoj robec komisarju Chanu, prav isti robec, ki ste ga pravkar vtaknili v žep.«

»Kakšen robec?« Martino je začel brskati po žepih in potem res našel tisto, s čimer si je bil pravkar prej obrisal čelo.

»Ah, tole tu!«

»Prosim, jaz bi ga vzel,« je rekel Chan. Razprostrl je beli svileni robec na mizo, potegnil svoje povečevalno steklo in začel preiskovati površino. Potem je s prstom pokazal na sredino robca in pogledal navzgor.

»Važna stvar, mr. Martino,« je pripomnil. »Tu v tkivu tega robca sem zasledil nekaj drobnih steklenih drobecov. Kako bi mi to razložili?«

Lep koncert ljubljanske komorne dvojice: rektorja A. Trosta in profesorja J. Šlaisa

Ljubljana, 10. januarja.

Snoči je imela velika filharmonična dvorana domala spet praznično lice: odlična igralca, prav zanimiv spored in polna dvorana. To je v sedanjem težkem času nedvomno dober znak. Kako pa človeku dobro dè, ko v dvorani spet in spet zagleda obraze, ki so mu le površno znani (po večini tako s čestel), a o katerih dobro ve, da jim življenje nudi le malo prilike, da bi se pobavili z glasbo; vendar pa jih znova in znova žene notranja sila (druge nagibe si je težko misliti!) k poglobljeni glasbeni umetnosti, k enemu virov lepote, resnice in dobrine.

Kako posebno pa je človeku všeč, ko je priča, da med takimi vnetimi ljubitelji glasbe mladina ni v manjšini, ta zvesta in hvaležna »podpornica« sten v koncertnih dvoranah.

O sporedu velja omeniti, da sta hotela z izborom igralca poudariti njegov didaktični pomen, saj gre za skladbe, ki med njimi ni ne časovne ne slogovne zveze: Beethoven — Franck — Respighi, vsak s svojo sonato v treh ali štirih stavkih. A ravno v takem sporedu sta mojstra lahko pokazala, da zjemata s polnimi prgišči tako iz starih kakor iz novih studenčev. Od klasične, umerjene in odmerjene oblike Beethovneve pa do Franckove novejšje, bolj subjektivne glasbene zgradbe je sicer na zunaj samo »časoven skok«, a ta skok zahteva okretnega življenja in nedvomno dosti znanja.

Z glasbenimi umetninami je čisto tako kot z večnimi resnicami, najbolje jih dojemaš in izraziš s primero, s prispodabljanjem. Ne moreš se naveličati ljubke igrivosti Beethovnevega runda na primer, ki ti pričara pred oči srečno, brezskrbno rajanje netelesnih bitij. V allegro pa iskrijo prepletanje in stalno vračanje s preprostimi sredstvi zgrajenih motivov.

Kako vse drugače spet Cesar Franck! Skoraj vsak svoj sonatni stavek začneja z odprtim, nekako vprašujočim akordom, kakor bi se v skladanju ravnal po pravih španske interpunkcije. Potem pa se s tenkočutno roko dotakne barv in išče, išče brez miru. Imaš vtis, da išče vedno nove intervale, da na svoji barvnici išče novo barvo za silno čustvo, ki ga navdaja. Vse njegovo delo preveva močno subjektivni dojem, ki je ravno v modernem času prišel do tako velikega razmaha.

B-sedo o obeh mojstrih: rektor Anton Trost je naš veliki klavirski mojster. To bi bila poceni pohvala, če bi se človek ne prepiral, kako sveta mu je skladba na stojalu in kako lepo jo recitirajo njegovi prsti. Tu pa tam bi se na tem koncertu zdelo, da ga solistična žila silijo v večji poudarek. A to se samo zdi — saj

je pravi vzrok v tem, da se verno drži slogovne zgradbe skladbe.

Profesor Jan Šlais stopa čedalje vidneje iz akademskega zatišja. Tako je prav! Njegovega lepega znanja naj ne bodo deležni samo njegovi učenci. A tudi zanj bo prav. Na pogostejših koncertih se mu bo gotovo še bolj okrepilo osebno podajanje, ki bo s tem bolj sproščeno in dosegel večji obseg.

Občinstvo je bilo hvaležno: mojstroma je toplo ploskalo in jima podarilo več šopkov. Na koncu sta še dodala Dvořakovo sonatino (če se ne motimo, 2. stavek), ki je ljubko zaključila bogati večer.

Muze ne počivajo

Ljubljana, januarja.

Pojav, ki je za čas, v katerem živimo, zelo značilen, ki pa je tudi razveseljiv, je izredno veliko zanimanje občinstva za razne javne prireditve. Ne moremo sicer reči, da so na primer prvi javni koncerti in predstave razprodani, toda po večini so in more prireditelji danes skoraj že računati s polnim uspehom. Treba je pogledati dolge vrste obiskovalcev, recimo pred blagajno opere in drame, kako potrpežljivo čakajo na vstopnice in moramo reči, da zlepa ni domišljive tako velikega zanimanja. Minili so zaenkrat časi, ko so naši gledališki blaginiki obupavali nad praznimi blagajnami, ne, danes so skoraj vse gledališke predstave že v naprej razprodane.

Zanimivo pa je, da ne vlada tako zanimanje samo za osrednje gledališče, temveč tudi za razna mala in tudi potujoča ter gostujoča gledališča, priznati pa je treba tudi, da je njihov spored v večini primerov posrečen. Isto velja tudi za koncertne prireditve, pa naj bodo te resnega umetniškega ali bolj poljudnega značaja. Da, tudi za kinematografske predstave vlada sedaj mnogo večje zanimanje, kakor kdaj koli prej. Temu pojavu je več vzrokov. Glavni je pač ta, da iščejo ljudje utehe v stiski vojnega časa v umetnosti in v dostojnem razvedrilu, drugi pa je tudi pomagalo to, da letošnji predpust ne pozna močnega hrupnih veselja. Saj bi bilo res nenaravno, da bi Ljubljana veseljevala, medtem ko mnogo evropskih mest trepetajo ob obstoj in življenje v strahu pred letalskimi in topovskimi napadi.

Korist od tega razpoloženja prebivalstva ima torej naša umetnost in naši umetniki v resnici niso bili še nikoli deležni tako soglasnega priznanja kakor prav sedaj. Za Ljubljano torej vsekakor ne velja izrek: »Inter arma silent musae« (med živketanjem orožja počivajo modrice umetnosti).

S Hrvaškega

Zadnje nedelje je bil poglavitnik na Slemenu, kjer je bil v živahnem razgovoru z nekaterimi smučarji. Pozdravil ga je tudi športni minister Zebić, ki je prisostvoval smučarskim tekmam za državno prvenstvo.

Vzpostavljeno je bilo ponovno promet na progi Caprag—Topusko—Toplice. Tako javlja ravateljstvo hrvaških državnih železnic.

Posebni hrvaški protizidovski zavod prosi te dni vse imetnike judovskih knjig, pa čeprav so pisane v katerem koli jeziku, naj jih oddajo temu državnemu zavodu. Zbirka ima namen ugotoviti vso judovsko literaturo, ki je bila kdaj koli na Hrvaškem v rabi.

V zagrebškem radiu je imel važno gospodarsko predavanje te dni minister za gospodarsko politiko nezavisne hrvaške države. Med drugim je predavatelj tudi dejal: Ni majhen napor za vlado, ki hoče vse narodno gospodarsko življenje postaviti na novo podlago. V novem letu bo dolžnost hrvaškega gospodarja, počevši od kmeta pa do obrtnika in veleobrnika, čim več delati in čim bolj hraniti in čim več pridelati. Treba bo poskrbeti tudi za to, da ne bo v hrvaški državi, ki ima 6 in pol milijona prebivalcev, prišlo brez dva milijona imovine letno v nič, kakor je bilo to do zdaj v navadi.

Za člane hrvaške akademije znanosti in umetnosti so bili imenovani tuki: dr. K. Babič, Lj. Babič, dr. M. Budak, VI. Dukat, dr. A. Gavazzi, dr. M. Gračanin, dr. Lj. Hauptman, H. Kreševljaković, dr. V. Krišović, dr. M. Lanović, dr. E. Lovrić, dr. Z. Marković, VI. Nator, M. Pilar, dr. M. Rešetar, dr. M. Šantek, dr. B. Široka in dr. A. Šerzer. Imenovani so bili na poglavitnikovo odredbo.

Za novega rektorja Višje pedagoške šole je bil na poglavitnikovo odredbo imenovan dr. Gustav Šamšalović, ki je bil do zdaj le redni profesor istega zavoda.

3000 kun za hrvaško zimsko pomoč je dal tudi opolnomočeni španski poslanik v Zagrebu.

Dela pri zagrebški džamiji, ki bo spadala med najlepše zagrebške stavbe, gredo hitro od rok.

Veliko razstavo, ki ima naslov »Borba udružene Evrope« in je bila prirejena v Zagrebu, je te dni posetil 20.000. posestnik. Za nagrado je dobil nov radijski aparat.

Da bi zagrebški gledališki umetniki dobivali redno hrano, je poskrbelo samo vodstvo gledališča ter je odprlo menzo hrvaškega narodnega gledališča.

V okvirju elektrifikacije Hrvaškega Zagorja je te dni dobila elektriko Zlatar Bistrica. V kratkem času bo vse Zagorje dobilo električni tok, česar si prebivalci zelo žele.

Varaždinska javna kuhinja, ki je vsake zime odprta za pomoč revnim, bo izdajala dnevno tudi letos po 400 kosil.

Ustakša mladina iz Bjelovara je te dni izvedla v varaždinskem narodnem gledališču znano Držičevo komedijo »Dundo Maroje«.

Namesto zdravilnih praškov je vzela strup zagrebška hišna posestnica Vondračkova, vendar so jo zdravniki rešili.

V začetku tega tedna je v Zagrebu mrzlo toliko popustil, da so morali vsa drsališča zapreti, pa tudi na Slemenu je začel kopneti sneg.

Po nemškem zgledu je zdaj tudi hrvaško ministertvo za narodno obrambo uvedlo javno zbiranje perila, nogavic, rokavic in volnenih oblachil, ki niso neobhodno potrebna. Vse zbirke bodo poslani na vzhodno bojišče. Darovalci dobijo posebna potrdila, ki jim pri novem nakupu nudijo marsikako ugodnost. Hrvatski tisk piše o uspehu nemške zbirke volnenih in krznenih oblachil in ga prikazuje kot izredno dejanje nemške narodne skupnosti, češ da je svojo dolžnost do vojakov na bojišču zgledno izpolnila.

Hrvatski službeni list je prinesel uredbu o ustanovitvi centrale za železo, po kateri bo električno pridobivanje železa državna gospodarska zadeva.

V zadnjih osmih mesecih je poglavitnik dovolil 1 milijardo 434 milijonov 240 tisoč kun kreditov za javna dela.

Na Hrvaškem nameravajo zgraditi električno centralo, ki naj bi Slavonijo in Bosno oskrbovala s tokom.

Za napredek govedoreje v Ljubljanski pokrajini

Ljubljana, 10. jan.

Ze nekaj let sem se naši živinorejci vneto trudili, da bi dvignili stopnjo naše živinoreje, zlasti pa pri govedih, to tem bolj, ker imamo pri nas že dolgo uvedeno odlično sivo rjavo pasmo. Ta goveja pasma se odlično poda za naše kraje ter je plemenitev po tej pasmi tudi znatno zboljšala staro domačo sivo pasmo. Skrb za zboljšanje govedi pa je postala še bolj nujna v letu 1941, ko smo glede preskrbe z govejim mesom in mlekom postali izključno navezani le nase.

Odlično deluje za zboljšanje naše živinoreje Zveza selekcijskih organizacij v Ljubljani, ki uživa tudi umevanje in podporo Visokega komisariata.

S pomočjo Visokega komisariata je Zveza

Ljubljana

Koledar

Danes, sobota 10. januarja: Agaton, p. Nedelja, 11. januarja: Sv. Družina.

Nedeljsko zdravniško službo bo opravljal od sobote od 20. do ponedeljka do 8. ure zjutraj mestni zdravnik dr. Gvido Debeljak, Tyrševa cesta 62, telefon 27—29.

Pošta Ljubljana 1 od 12. januarja 1942 spet redno sprejema pakete, kar je bilo zaradi preureditve prostorov začasno ustavljeno. Dohod k paketnemu oddelku — sprejem in izdaja — je iz Selenburgove ulice.

Opozorilo. Vse telefonske naročnike, ki še niso plačali telefonske naročnine za prvo četrtletje 1942, vljudno opozarjamo, da poteče rok plačila 15. januarja. Kdor od tega dne ne bo poravnal naročnine, mu bo 16. januarja telefon izključen in bo moral doplačati za ponovno vključitev še 38 lir. Pošta je poslala vsem naročnikom običajne položnice že v decembru. Glede eventualnih reklamacij se je treba obrniti pravočasno na telefonski oddelk telefon 43-07.

Risarski tečaj za mizarje. Trgovinsko-industrijska zbornica priredi za mizarje mojstre in pomočnike risarski tečaj. Vršil se bo pod vodstvom strokovnega učitelja g. Josipa Tratinika od nedeljah in praznikov dopoldne od 9 do 12 v prostorih Tehnične srednje šole v Ljubljani (vhod skozi dvorišče). Pričetek tečaja bo v nedeljo 18. januarja. Interesenti naj se prijavijo ob pričetku tečaja pri predavatelju v učilnici (pritličje, levo).

Pianist Anton Trost, rektor naše Glasbene akademije, bo sodeloval na prihodnjem simfoničnem koncertu Glasbene Matice in ponovno izvajal Škerjančev Koncert za klavir in orkester, kateremu delu je s svojo vzorno interpretacijo ter virtuoznostjo pripomogel meseca junija do prodornega uspeha. Poleg ponovitve tega Škerjančevega dela sta na sporedu dve krstni izvedbi Škerjančevih simfoničnih del, in sicer njegove Tretje simfonije ter Dramatične uverture. Vsa tri dela je naš tudiiral za letošnje izvedbo dirigent Drago Mario Šijanec, ki spada med naše najvidnejše vodnike simfoničnih orkestrrov. Ponedeljkov orkester bo sestavljen iz članov Orkestralnega društva Glasbene Matice in članov ljubljanske Zveze godbenikov. Simfonični koncert, na katerega opozarjamo vso našo glasbeno javnost in ki pomeni izreden dogodek, saj se bodo izvajala na njem dela enega glasbenega avtorja, bo v ponedeljek 12. t. m. v veliki unionski dvorani. Začetek točno ob 8. uri zvečer, konec pa ob triletni na 8. Predprodaja vstopnic v knjigarni Glasbene Matice.

Ljubljansko gledališče

DRAMA:

Sobota, 10. jan., ob 17.30: Boter Andraž. Izven. Znižane cene.

Nedelja, 11. jan., ob 14: Peterčkove poslednje sanje. Izven. Mladinska predstava. Zelo znižane cene. Ob 17.30: Rokovnjači. Izven.

Ponedeljek, 12. jan.: zaprto.

OPERA:

Sobota, 10. januarja, ob 17: Prodana nevesta. Red A.

Nedelja, 11. jan., ob 15: Ples v Operi. Opereta. Izven.

Ponedeljek, 12. jan.: zaprto.

V soboto bodo peli za abonente reda A Smetanovo komično opero »Prodana nevesta« z Vidaličevimi naslovi vlogi. Sočni folklorni motivi, ki jih je uporabil skladatelj za vsem mojstrstvom svojega tehničnega obvladavanja kompozicije, dajejo delu značilnost. Poskočni plesni ritmi in lirčni motivi se posredujejo prepletajo in dajejo delu uravnoteženost. V glavnih vlogah: Franel, Betet, Banovec, Nadalje sodelujejo: Janko, Kogejava, Pugalj, Golobova, Polajnarjeva, Jelnikar in Marenk. Dirigent: D. Zehrer, režiser: C. Debevec, koreograf: inž. P. Golovin.

FILATELISTI FILATELISTI

Pri največjih poštinih uradih Kraljevine si lahko brezplačno ogledate katalog poštinih vrednot, ki jih za kolekcije prodaja filatelistični urad Uprave Pošte in Telegrafa. Omenjeni uradi sprejemajo naročila za nakup znamk in katalogov. Cena kataloga je L. 4-, če ga naročite neposredno pri filatelističnem uradu v Rimu. Za pošiljatev priložite L. 1.10 za Kraljevino in kolonije ter L. 2.75 za inozemstvo.

Igor Zagrebenec

105

Zavetje v pečevju

Pa pottlej, ko pride junij! Po gorah kopni sneg, zmerom bolj se krčijo zaplate, tudi zadnji, plazovi zgrme — in potem se tam po vrhovih razprostre ista otožnost kakor takole zamisljenega oktobra meseca, prav v začetku seveda! Kaldé vodé prihajajo z višav, niso pa več tako obilne kakor maja meseca. Samo prav visoko še v začetku meseca sem pa tja srečal Marijin solniček, spodaj pa že vse diši po divjem česnu. Le tu pa tam je zmoti kakšna leha poznih šmarnic. Po poljih spodaj v ravnini pa tačas že zorijo žita. Soparica žehi nad njimi, prigravica kipi iznad njih kakor komaj, komaj viden dim. Julij, julij, to je pa mesec žetve in vročine!

Zito je dozorelo, sredi pšenice sta se razmahnila v vsej krasoti plavica in mak. Pred njimi, nikoli v letu ne tako hkratu neskončnim in bližnjim nebom se zlate polja. Težko klasje se nagiba.

Ta in oni ptic prosi za moko. V razorih se skriva, kadar se pa le bolj razvname, takrat se kot kepa spusti k nebu in potoji.

Zase potoji, za kmeta in za zéve v izsušeni zemlji.

Včasih izprosi pohleven dežek, drugič

spet napelje hudo uro z bliskom, grozom in točo.

Nikar ne hude ure, zapoje pottlej, ko se v razoru spet vzdigne po nesreči zvečer v zeleno, shlajeno nebo. Kaj tedaj pomaga? Njemu in cvetu na polju je lahko, oba nosita skrb le malo časa. Precej so drugi za njima, z istimi tožbami, prošnjami in vesljem.

Sicer pa, kaj bi se nanju izgovarjal! Saj ni človek prav nič na boljšem! Začne, pa mora nehati, preden utegne popraviti mimogrede zgrešen!

Julij, julij, z vročimi dnevi in soparnimi nočmi!

Dan mineva za dnem, vroč, nemiren, zmagaj sijašen na nebu in na zemlji, pisan od neštetih barv, trepetajoč od prigravice, šumen in mogočen.

Noči se vrelé; te so temne, zvezda svet pri zvezdi, druge svetle, polja se kopljajo v mesečini.

V izbo tudi ponoči ni hladu.

Ranjena se prekladata, ničkolikrat ee sprasujeta, če že spita.

Vodnik je že skoraj zdrav, pa tudi Tonetu se naglo obrača na boljše.

Neki dan pa Barbka prvič pomaga očetu na noge. Oprezno ga podpira, če-

prav se brani, ko ga spremlja po stopnicah z izbe v vežo in potem na vrt.

K skladovnici mu je bila že prej pristavila klop. Tja ga povede.

Od srca zajame sapo. Zdaj smo pa vendarle že spet enkrat pod milim nebom! Hvala bodi Bogu!

Med temnim, od vročine zaspanim listjem se že svetijo prva, napol zrela jabolka.

Skoraj do večera sedi tam. Tako lepo se mu zdi, da mu gre skoraj na jok. Kakor otrok se zdi sam sebi lahak, nobene prave teže nima.

Oh, seveda, tačas, ko je bilo pri hiši največ dela, tačas si ti moral poležavati!

Dan za dnem ga poslej Barbka vodi na vrt, zmerom bolj različno se brani njene pomoči, dokler nekoč tudi sama ne sprevidi, da je oče že zadosti pri močeh in da ga zaneprej ne bo treba več podpirati.

Končno vstaja sam, še preden pride Barbka na izbo; sam se opravi in odhaja varno po stopnicah, resda še zmerom šibak in s šumotom v glavi — od ležanja je to, si govori sam, počasi bo že minulo.

Sam drsa skozi vežo, sam stopa po rosnih travah, ko se še niti zdanilo ni prav.

Zmerom bolj prihaja k sebi.

Končno pride tudi tisti dan, ko začne spet karati posle in takrat si pride Barbka na gotovo, no, zdaj so pa ata zares spet zdravil!

Potem pa Vodnik od jutra do večera neumorno brklja okrog hiše, to mu ni prav in ono ne. Pomalem začneja zahajati tudi

med polja. V travi sedé priganja ljudi, naj se vendar že počeno obrnejo, saj tačas, ko je ležal, jih itak nihče ni podil, naj se pretegnejo!

Več časa kakor za očeta pa si Barbka jemlje za Toneta.

Zdaj pa že celó, saj si oče zna tako sam pomagati, Tone pa mora imeti človeka, neboljen je kakor otrok!

V kamri leže misli ponoči nanj. Katera zvezda je najina, se vpraša. Pri tej misli se zasmeje skoraj na glas, potem si pa naglo potegne očejo čez glavo. Kako je to lepo! Pa res, katera zvezda je pa najina, Tone?

»Ojaj se dobro zdani, je že pokoncu. Ata pojedó kar v kuhinji, Tonetu pa Barbka nese kosilo na izbo.

Močno ji udarja srček, ko prihaja bliže k vratom.

Tam vselej malo postoji in posluša, če se je že zbudil.

Pott! pa stopi noter.

»Tone!« zakliče s svojim srebrnim glaskom.

Včasih se Tone potuhne, čeprav je že buden.

»Tone!« potem zakliče Barbka še bolj na glas.

Zdaj se je pa zares zbudil!

»Barbka, dobro jutro ti voščim!« se ji oglasi.

Pa tudi čež dan prihaja ciganček zmerom gledat, če je Tone še živ, če bi kaj rad, če se mu ni obrnilo na slabše, če je žejen, če bi se rad kaj pogovarjal, če mu

je dolgčas, če je po južini kaj spal, če ima še kaj hruseve vode.

Tone se popravlja, iz dneva v dan se da to različnejše spoznati. V blede lica se mu spet vraća rdečica.

Včasih prihaja Barbka sama, včasih pa se za njo pokaže tudi široki Vodnikov obraz.

»Po vasi sva prišla!« pravi, ko zapira vrata.

Neki dan pa tudi Tone prvič vstane.

Se se mu vrti v glavi, ko pa pride doli na vrt, je že vse dobro. Zdaj pa že možujeta skupaj z Vodnikom tam pri skladovnici za hišo, na vrtu.

Pomalem se odpravljata tudi dalj od hiše, gledat, kaj počno ljudje.

Včasih kreneta h Kozmnanu včasih se zasedata pri osedu in sije natakata jabolčnika. Kako hitro ti ne minejajo ure ob moževanju!

V nedeljo se je Vodnik že zgodaj zjutraj odpravil v Glavniki. Pošto je dobil, posel, ki ga ne kaže odlagati. Samo Tomaza, hlapca, je zbudil v kamri pod stopnicami in mu naročil naj pove Tonetu in Barbki, kam je bil krenil, da si ne bi po nepotrebnem delata skrbli.

Po južini sta se Barbka in Tone vprašala, kam bi šla, da bi popoldne bolj naglo minilo do istega časa, ko bodo ata spet nazaj iz Glavnika.

Andrejčkov
Jože:

Zalost in veselje

Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

310.

... Nekega dne sem dobil uradno sporočilo, da je v Novem Yorku umrl naš daljni stric, neki Andrej Senčar, doma s Kranjskega in da je vsakemu najbližjemu sorodniku in njegovim otrokom volil po pideset tisoč dolarjev. Torej meni in mojemu sinu tudi...

311.

... Bratranec s Hrvaškega, sila lakomen človek, je zdaj prišel spet k meni, da bi se pomenila o tej dediščini. On je bil sam. Nagovarjal me je, naj bi mu prepustil delež svojega sina, češ, da gre njemu kupčija slabo, jaz sem pa bogat in več denarja ne potrebujem...

312.

... Jaz nisem bil za to, ker sta bratranca spravila v slisko razuzdano življenje in zapravljivost. Dejal sem mu, da sinovega deleža dali ne smem, ker bi s tem prelomil oporoko, da mu pa rad kaj posodim. Oni pa je pri priči zapustil hišo in grdo preklinjal ter mi prelil...

Timava – izredno čudo kraškega sveta

»Voda z devetimi izviri«, kakor jo imenuje že Virgil

Svojevredno čudo kraškega sveta je reka Timava, kraška ponikalnica, ki se šele 34 km daleč od svojega izvira v morje nad Trstom končno vlijavno prikaže iz kraškega labirinta, po katerem teče 37 km dolgo pot. Njena podzemna pot je še vsaj danes deloma skrivnost.

V starodavnih rimskih časih je Timava veljala za sveto reko ki so ji tudi uradno izkazovali čestitke. O tem priča tudi neko posvetilo, ki ga je dal napisati ob njeni strugi v sponn na zmago nad Japodi rimski konzul G. Sempronius Tuditanus leta 129 pr. Kr.

Zlasti med tistim ljudstvom, ki je tedaj živelo na ozemlju, je bilo čestitje Timave zelo razširjeno in uveljavljeno. V zvezi s tem omenjajo majhno vasico Timav na visokem Krasu, kjer je tudi istoimenski izvir. Vsaj tako se je imenoval še do pred kratkim, zdaj pa mu pravijo Fontanone. Pri izviru Celine na južnem pobočju alpejske predhribja so našli žrtevnik, na katerem so darovali Timavi. Zato tudi mislijo, da beseda Timava pomeni »besnečo reko«.

Rimski zgodovinar Livij govori o nekem »Iacus Timavi«, pri čemer cika na kraške požiralnike. Strabon pa nasprotno piše o nekem svetšču, imenovanem »to Timauon«, v bližini katerega je bil v tistih časih svetilniški gaj, prijetnišče in sedem izvirov. Virgil se nekoč izmika, da bi opisal kraške pojave v zvezi z reko Timavo, reko, ki jo smatrajo za enega najskrivnostnejših naravnih pojavov, kajti ta voda, potem ko je obiskala številne globoke podzemne votline, spet privre izpod odmevalne gore v »devetih izviri« na dan ter se izliva z močnim bučanjem v morje ali kakor piše Virgil:

... ponitem superare timavi
unde per ora novem vasto cum mormure montis
in mare proruptum et pelago premit arva
sonati.

Leta 1907 so geologi naredili tale

zanimiv poskus

Raztopili so litijevo sol in to raztopino zlili v Reko (tako se Timava imenuje v svojem gornjem teku) pri Skočjanu. Ugotovili so, da se Timavine vode prelivajo po številnih podzemskih rovih in da vsa ta voda ne prihaja na dan samo v izviru, ki se ga je prijelo ime Timava, pač pa še kot številni drugi kraški vrelci 22 km daleč okrog prave Timave. Dognali so tudi, da izvir sv. Ivana ob jadranski obali predstavlja konec nekega podzemnega odtoka Timave. Ugotovili pa so še neštete druge zveze med vodami na tem delu Krasa na

primer med jeziri na Doberdolu in Sabotinu ter številnimi studenci ob vznožju hribov,

»... kjer je živel jamski človek v boju z jamskim medvedom«

Zdaj je morda nekoliko bolj jasno, zakaj so se v starih časih toliko zanimali in tako občudovali »reko z sedmimi ali devetimi izviri«, tako veliko prijateljico podzemlja. Znano je zdaj, da je prvi izvir Timave pod goro, ki danes nosi ime Monte Catalano. Potem Timava teče nekaj časa po sončni dolini, po kateri so posejani številni gradovi, po takimenovani dolini gornje Timave ter se nato veličastno spusti v Skočjansko jamo in se razbesni po njej preko mnogih slapov. Voda buči, da odmeva od slikovitih podzemskih sten, ob katere meče luč, ki pošastno odseva po podzemskih hodnikih in votlinah, v katerih je, kakor piše Pietro Sticotti, pred davnimi časi živel jamski človek v stalnem boju z jamskim medvedom.

Pod zemljo pa se Timavi pridružijo še druge vode, ki jih je požrl kraški svet in jih potem vprav v tržaški okolici spet bruhla na dan v obliki številnih izvirov, ki so se prerinili skozi kraški kamen. Omenili smo že izvir sv. Ivana, je pa še dosti drugih, med njimi tudi tisti v Barkolah v bližnji tržaški okolici. Pri Aurisini prav takšni vrelci zaalgaajo z vodo tudi glavni tržaški vodovod.

V srednjem toku Timave pri Skočjanu, imamo priliko opazovati nadzve značilen kraški pojav. Tu so elovite Skočjanske podzemne jame. Tudi te so nastale na enak način kot na primer velika Postojnska jama: tekoča voda je vdrla v kraško podzemlje, razjedla bolj ali manj odporen kamen ter v teku dolgih dob izdolbla hribino in ustvarila večje ali

manjše kraške jame. Skočjanske jame so kot ogromne kaverne, izkopane

220 do 420 m pod morsko gladino

ter dolge dva in pol kilometra. Človeška roka pa je v njih izpeljala celo mrežo steza in predorov, da si izletnik, ki pride vanj, lahko sam na laadne oči ogleda ta skrivnostni podzemski svet.

Gornja Timava se po 37 km dolgi poti po hribovitem svetu izgubi v apnenčast kras, predere v hlastajočih vrtincih izlize skaline in skozi ozko žrelo zgrmi preko velikega naravnega jezua v večji za oko slikoviti in naravnost veličastni požiralnik, odtod pa buči preko cele vrste manjših jam do »Mrtvega jezera«, kjer skozi naravno podzemsko cev in hodi nekaj časa bogve kakšno pot po kraških labirintih. Veliki požiralnik je globok 160 m, širok pa 300 m, in je ves ovit s stezami, ki drže čez številne mostičke, s katerih izletnik lahko gleda čudovite prizore, kakor podobne iz pravljicnega sveta.

To so jame, ki na več krajih ustvarjajo videz

Šop Beethovnovih las za 20.000 lir

Zdaj ga imajo v Ameriki, kamor ga je l. 1928 odnesel nekdo iz Pečuha

V madžarskem mestu Pečuhu je imel do leta 1928 nek bogataš v svoji čudoviti zbirki vseh mogočih stvari tudi šop las, ki so krasili glavo slavnega skladatelja Beethovna. Zdaj pa poročajo iz Budimpešte, da je to zgodovinsko dragoceno njen novi lastnik pred kratkim prodal in zanjo dobil lepo vsoto, ki bi v italijanskem denarju odgovarjala znesku 20.000 lir.

Točno je znano, kakšna je bila zgodovina tega Beethovnovnega šopa las. Ko je veliki skladatelj umrl, mu je njegov prijatelj August Schmidt odrezal nekaj las in sicer v navzočnosti skladatelja Franza Hoelzija. Minilo je potem nekaj let, in tisti šop Beethovnovih las je

prave bazilike z oltarji in predvorjem, z blestečimi se gotskimi stolpiči stalaktitov, ki jim odgovarjajo beli kapniki s tal. Potem so tu številni oporniki, stebri, ki jih je v teku stoletij izklesal največji vseh mojstrov, narava sama, med njimi pa ostri loki vseh velikosti in oblik ter še tisoč drugih naravnih umetnin. Človeško oko gleda tu prizore pravljicne lepote. Jame, ki so jih izdolble vode Reke, oziroma Timave, ti razkazujejo vso strahotnost in divjost daleč pod zemljo skrite, in med kraške ekaline okovane narave. Kristalne tvorbe vseh vrst in barv, značilne tvorbe stebrišč, po sredi vsega tega rečna struga, vrezana v podzemski svet, podobno Dantejevemu peklu.

Voda, ki vre iz zemlje in potem spet izginja vanjo, se preceja in neslišno polzi preko apnenčevih tvorb. Ormeči slapovi kipe preko obližanih skal, se penijo te butajo ob orjaške sklade in jih glodajo, skladajo in ubirajo glasove čudovite naravne simfonije kot bi pele večno hvalo Stvaritelju vse lepote na zemlji in pod njo...

Ob stoletnici Beethovnovnega rojstva so priredili tudi v Pečuhu, prav tako kot po številnih drugih mestih, primerno spominsko svečanost. Izvajali so pri tej priliki v pečujski katedrali Beethovne skladbe tako sijajno, da so od vseh strani letele samo pohvale. Hoelzi, ki je dirigiral, je bil tudi sam tako navdušen, da je podaril cerkvenemu zboru tiste Beethovne lase, ki jih je dolgo let imel shranjene in jih je skrbno varoval. Ta jih je čval kot svojo največjo svetinjo vse do leta 1916. Da bi bile boljše spravljene, je zbor vse svoje dragocenosti in spominske predmete dal v mestni muzej, med njimi tudi tisti šop las.

Leta 1928 pa je Beethovne lase kupil nek tujec, velik ljubitelj takšnih spominskih dragocenosti, ter jih odnesel čez Atlantik v Ameriko. Potem so prišli še v številne druge roke, kajti ameriški glasbeniki so se tako rekoč kar trgali zanje. Vsak bi jih rad imel in se z njimi postavil. Zdaj pravijo, da se je našel nov kupec, ki je boje pripravljen plačati za Beethovne lase 20.000 lir. Mož je namreč precej petičen in pri njem igra denar precej postransko vlogo.

Kako na svetu gospodarijo z elektriko

21 odstotkov vsega premoga porabijo za pogon električnih generatorjev

Leta 1939 so na vsem svetu (brez Nemčije) proizvedli 520 milijard kilovatnih ur električnega toka. Od tega je odpadlo v omenjenem letu 34,6% na ameriške Združene države, 9,2% na Sovjetsko Rusijo, 7,5% na Veliko Britanijo, 7,3% na Japonsko, 5,3% na Kanado, 3,9% na Francijo in 3,4% na Italijo.

Če bi porazdelili proizvedeno električno energijo na vse prebivalstvo posameznih držav, bi prišlo po podatkih agencije »Central-europa« letno na vsakega človeka na Norve-

škem 3400 kilovatnih ur, v Švici 1700, na Švedskem 1440, v ameriških Združenih državah 1240 itd. itd.

56 odstotkov celotne električne energije proizvedejo s pomočjo premoga kot pogonskega sredstva, 39% z vodno silo, 3% s petrolejem in 2% s plinom kot gonilnim sredstvom. Za vso proizvodnjo električnega toka porabijo oz. so v letu 1941 porabili približno 250 milij. ton, kar odgovarja približno 21% celotne svetovne proizvodnje premoga.

DOBRI STARI ČASI

»Bom jaz vzel stvar v roke, veste, in nam bo uspela. Ste zadovoljni?«

Grofica je srkala limonado prav počasi naprej ter gledala v kozarec.

»Ali vam ni prav?« jo je vprašal bratranec, ki je zastoj čakal odgovora.

»Da, dobra je,« je zaspano odgovorila skozi nos. »Zaradi zob pijem počasi.«

Luiza in Franco sta sedela v travi na Loochu poleg pokopališča. Govorila sta o veliki, čudoviti materini dobroti, jo primerjala z veliko in preprosto dobroto stričeve ter podčrtavala podobnosti in razlike. Nista povedala, katera teh dobrot se jima zdi v splošnem vzvišenejša, a iz njune sodbe so se lahko uganila različna nagnjenja.

Franco je bolj cenil dobroto, ki je bila prepojena z vero v posmrtnost, Luiza pa je bila cenila ono drugo. Bolelo ga je to skrivno nasprotje, vendar se je izogibal, dotakniti se ga, ker se je bal, da ne bi udaril na struno, ki bi dala premučen glas. Toda na čelo mu je legla senca in v nekem trenutku so mu usle besede:

»Koliko nesreč, koliko grenkosti je prenesla tvoja mati, s kakšno vdanostjo, s kakšno močjo, s kakšnim mirom! Misliš, da bi navadna naravna dobrota mogla prenesti to tako?«

»Ne vem,« je odgovorila Luiza. »Uboga mama je živela, se mi zdi, neke v onostranskem svetu prej kakor v tem. Njeno srce je bilo vedno tam.«

Ni povedala cele misli. Če bi bile vse dobre duše tega sveta po verski vdanosti podobne njeni materi, je mislila, bi kmalu imeli oblast na zemlji malopridneži in mogočneži. In glede trpljenja, ki ga ne povzročajo ljudje, temveč same življenjske razmere človekove, bolj občuduje one, ki se z lastno močjo borijo proti njemu, kakor pa tiste, ki iščejo in dobijo pomoč pri Bitju, ki jim je poslalo trpljenje.

Vendar teh misli ni hotela povedati možu. Izrekla pa je upanje, da strica ne bodo zadelo nikoli velike nesreče. Ali je mogoče, da bi Bog poslal trpljenje takemu človeku?

»Ne, ne, ne!« je vzkliknil Franco, ki bi si v drugačem trenutku mogoče ne bil upal izzvati Boga tako.

Lahek veter je zavel od Boglia proti zalivu Muzainu ter zabibal visoko listje orehov. Luizi se je zdelo, ko da je to šumenje v zvezi z zadnjimi Francovimi besedami; zdelo se ji je, ko da bi veter in visoka drevesa nekaj vedela o prihodnosti in šepetala med seboj o njej.

V. poglavje.

Skrivnost vetra in orehovja.

Marijina bolezen je trajala samo osem dni. Vendar so starši zapazili, ko je vstala, da se je bolj spremenila po telesu in duhu, kakor če bi osm dni bilo osem mesecev. Njene oči so postale temnejše, dobile so poseben izraz resnosti in prezgodnje zrelosti. Govorila je jasnejše in gladkejšje. Z ljudmi pa, ki ji niso ugajali, sploh ni govorila. Niti pozdravljala jih ni.

Franca je to bolj bolelo ko Luizo. Franco je hotel, da bi bila ljubezniva, Luiza pa se je bala, da bi postala neodkritosrčna. Marija je ljubila mater ne toliko odkrito, pač pa strastno; skoraj ponosno in ljubosumno. Tudi očeta je imela zelo rada. Vendar se je videlo, da čuti razliko med njim in med seboj. Franco jo je strastno ljubil; nepričakovano jo je zdaj pa zdaj zgrabil, jo stisnil k sebi ter jo skoraj dušil s poljubi. Ona je tedaj nagnila glavo nazaj ter stegnila ročico proti očetovemu

obrazu. Gledala je t-mno, kakor da bi ji bilo na njem nekaj tujega in zoprnega.

Večkrat je Franco jezo zakričal nanjo in Marija je zajokala, ga gledala skozi solze, ne da bi se premaknila, kakor zamaknjena, še vedno z izrazom človeka, ki nekaj razume. Videl je, da ima deklica rajši mater, in to mu je ugajalo. Zdelo se mu je čisto pravilno in ni dvomil, da bo pozneje Marija tudi njega nežno ljubila.

Luiza pa je bolj zaradi ljubezni do moža zelo neprijetno, da kaže deklica do nje več naklonjenosti. Vendar to čustvo ni bilo tako živo in odkritosrčno kakor plemenita Francova potrpežljivost. Luizi se je nazadnje zdelo, da ljubi Franco pri vsej svoji čustvenosti hčerko kot bitje, ki je ločeno od njega. Ona pa, ki ni kazala toliko zunanje nežnosti, je ljubila deklico kot bistven del same sebe. Zato se ji tudi ni zdelo krivično, da deklica njo bolj ljubi. Tudi je imela v mislih bodočo Marijo, ki je bila skoraj gotovo različna od one, kakor si jo je zamislil Franco. Tudi zaradi tega ni mogla obžalovati, da je imela več vpliva nad svojo hčerko.

Bala se je, da ne bi hotel Franco prevelikega razvoja verskih čustev. Njej se je zdelo to resno nevarno. Zakaj Marija je bila zelo radovedna, ljubila je pripovedke, imela je podlago za zelo živahno domišljijo, zelo ugodno za verske predstave in bi zaradi tega lahko prišla iz moralnega ravnotežja.

Luizi ni bilo na tem, da bi v otroku popolnoma zatrla verska čustva. Tega ne bi storila že iz spoštovanja do Franca. Vendar se ji je zdelo potrebno, da bi našla Marija, ko bo postala ženska, smisel življenja v lastnem močnem in varnem moralnem čutu, ki ni naslonjen na vero, katera vsebuje: po njenem nazadnje le domnevanje in mnenja, ki se lahko vsak čas razblinijo. Ohraniti vero v Pravico in Resnico izven vsake druge vere, izven vere, izven vsakega upa in strahu, to se ji je zdel vrhunec človeške zavesti.